

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

Quantæ sint virtutis deliciae. Cap. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

militis strenuè pro patria pugnantis, vilis, & in manu frenetici, inutilis & noxius dicitur: ita quodcunque bonum in potestate peccatoris, eo ad malum ventis, inutilis reputabitur. Ex eoque dixit Dominus: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proice abs te. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proice abs te.] Quidnam manu, & pede, & oculo in humano corpore inuenitur vtilius, quibus laboramus, progredimur, & videmus? At hæc tam chara, tam vtilia, eo ipso quod virtuti contradicant, pestes sunt nostræ, quas non vt commodum, sed vt detrimentum afferentes, debemus omnimodis refutare. Alia ergo non tam necessaria qualitatem mutant, & si antea vtilia erant, inutilia redduntur, si actionibus virtutis obstant.

Si autem virtus maximè vtilis est, & sola vtilis (vt monstratum est) quia reliqua solum, quatenus virtuti seruiunt, aut virtuti non aduersantur, habentur vtilia, quis ambigat eam summis conatibus esse querendam, si quidem iuxta vtilitatis, aut necessitatis mensuram solemus conatum rebus querendis adhibere? Certè quidem mundani homines magna cura argentum erunt ex visceribus terræ, quia illius vsu suis necessitatibus prouident. Maiori verò cura effodiunt aurum, & pro minori copia aut maiorem copiam argenti libenter impendunt, quia aurum sciunt argento esse pretiosius. Adhuc vehementiori conatu querunt gemmas & lapides pretiosos, quoniam secundum humanam æstimationem argento & auro præferuntur. Quid ergo facerent, & quanta sollicitudine illam tem quererent, si reperiretur in rerum natura, quæ simul esset argentum, & aurum, & gemma, & lapis pretiosus, & quicquid magnum, & pulchrum, & pretiosum possent cogitare? Hæc res, ô homo, virtus est, quam non vna angustat vtilitas, sed omnia vtilia continet, omnemque in ea vtilitatem inuenies. Hæc vt cibus, reficit; vt potus, recreat; vt vestis, operit; vt gemma, ornat; vt aurum & argentum, ditat. Hæc in prosperitate moderatur; in aduersitate consolatur; in ægritudine roborat; in persecutione sustentat. Hæc adolescentiam erudit, ne ignorantiam diligit; iuuentutem cohibet, ne in præcipitium earum virilem ætatem comitatur, ne se peccatis inuoluat: & senectam ornat, vt apud omnes dignitatem habeat. Hæc se sequentes in hoc sæculo honorat, & in futuro magnificat, & vitam nostram labore & æterno præmio coronat. Nihil igitur est virtuti par, vt verbis Chrysostomi utar, quæ nos, & in futuro sæculo è gehenna eripit, & regno calorum nobis frui concedit, & in præsentem quoque sæculo omnibus superiores constituit, qui nobis sine causa insidiantur: & non hominibus solum, sed & ipso salutis nostræ inimico, diabolo, fortiores efficit. Quid igitur illi par fuerit, quæ non solum hominibus insidiantibus, sed & dæmonibus superioribus, sui studiosos efficit? Virtus autem est, humana omnia despiciere, futura singulis horis cogitare, nullis præsentibus addictum esse: sed scire, omnia humana, vmbra esse, & somnium, & si quid his vilius. Virtus est, erga negotia huius vitæ non magis quam erga mortuum affici: & ita vitiosæ operationis expertem, vt ad ea quæ offendere animæ salutem possunt, quasi mortuus quis sit, viuat autem, vt operetur tantum ea quæ spiritus sunt: sicut & Paulus dicebat. Vno autem non iam ego, sed viuat in me Christus.] Sic ille. Hæc si bene aduertisti, est tota vita spiritualis ab hoc sancto doctore descripta, quam sine vlla exceptione virtuti tri-

Matth. 18. 8.

Chrysost. hom. 3. in Genes.

Galat. 2. 20.

A buit, vt scias, virtutem omnia spiritualis vitæ bona afferre, omnemque eius vtilitates recondere. Virtute namque peccata præterita detestamur, & futura cauemus. Virtute sensus, affectus, & animæ vires componimus. Virtute præceptis Dei, & Ecclesiæ, & Prælatorum obedimus. Virtute cum Deo conuersamur, & mentem ad res cælestes attollimus. Virtute à malo declinamus, & bonum facimus, & recta in vitam beatam tendimus. Hanc igitur omnibus rebus vtilibus præferamus, in qua omnium vtilitates obtinemus.

Quanta sint Virtutis delicia.

CAPVT IV.

B **M**ONSTRATVM est, Virtuti honestatem & vtilitatem inesse, nunc an illi insit voluptas disquirendum est, quæ magnam vim habet ad hominum capiendos animos. Aded sanè, vt hominum hera & domina iure debeat nominari. Herus enim mancipiis imperitat, & seruos sibi subiicit, & ad nutum, vult eorum non solum viribus, sed & voluntatibus vti: & sæua voluptas homines sibi obsequentes ligat, & religat, aded vt aliquando nihil aliud, quam huius dominæ suauitates libeat cogitare. Sapienterque dixit Eusebius: Eorum, qui sædis voluptatibus dediti sunt, nullum tu liberum ducas; hi enim multo senioribus dominis, quam sint, qui fortuna seruos comparant, possideantque, cogentibus eos, seruiunt. Si ergo virtus comitem haberet voluptatem, iam nemo esset, qui virtutis imperium detrectaret, nemo, qui amabilissimæ sponse consortio vilissimi heri, nempe vitij dominatum præferret. Videtur tamèn nullo modo esse verisimile, quod virtus voluptatem habeat, cum potius virtus & voluptas dicantur esse contraria. Est enim qui cecinit, si bene memini: *Hinc virtus, illinc virtuti inimica voluptas.*] Et Ambrosius ait: Duæ mulieres vnicuique nostrum cohabitant, inimicitias ac discordias dissidentes, velut quibusdam zelotypiæ contentionibus, nostræ replentes animæ domum: Vna earum nobis suauitati & amoris est, blandæ conciliatrix gratiæ, quæ vocatur voluptas. Hanc nobis opinamur sociam ac domesticam, illam alteram, inimicem, asperam, feram credimus, cui nomen virtus est.] Dominus quoque, virtutis insuauitatem & difficultatem sine vilo fuce demonstrat, ne ad virtutem inuitati, de aliquo dolo aut deceptione conquæramur. Intrate, inquit, per angustam portam, quia lata porta & spaciola via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam.] Quam angusta porta & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inueniunt eam! Quis autem non videat, insuaue & durum esse, angustam portam ingredi, & arctam viam, in cliuo positam, & anfractuum ac scopulorum plenam, ambulare? Virtus quidem à vi dicitur, & secundum vnam acceptionem robur ac fortitudinem significat, quo datur intelligi, veram virtutem sine inuicta fortitudine, qua nos ipsos cohibeamus, & naturæ vim inferamus, non posse in nostram possessionem deuenire. Vim autem naturæ inferre, & fluxum affectionum nostrarum ex antiquo alueo in alia loca deriuare, haud potest magno labore & dolore carere. Nec ineptè quidam virtutem igni cõparauit; nam sicut ignis oculis apparet (sicut re vera est) splendidissimus atque pulcherrimus: sed manibus attræctatibus, quas sine vlla mora comburet, acerbus est & terribilis; ita virtus considerationi se pulchram, suauem, & decoratam ostentat; executioni verò se austeram esse & amarâ, satis

Euseb.

Siluo Isal. lib. 15. Ambro. lib. 1. de Cain. c. 4.

Matth. 7. 14.

Basil.
hom. 24.
de legen.
lib. gent.

apertè notificat. Et sicut arbor quædam huius America, cuius apud Latinos, & Hispanos, imò & apud ipsos Peruenes, quantum potui deprehendere, est nomen incognitum, glandulas fert, gustui satis suaves, quæ in stomachum traicte miras ventris torsiones & cordis angustias excusant, & noxios humores non sine dirissima conuulsione, pectoris vomitione propellit: sic virtus suavis est palato desiderij nostri, quam amabili aspectu & hilari facie esse considerat, at in mentes nostras actione transfusa, eas vehementer excruciat, quouique præposteros mores & minimas quasque imperfectiones eiciant. Multos tandem labores, nullam verò requiem esse virtutis, Chius Philosophus, quem magnus Basilus citat, & laudat in quadam Herculis narratione, demonstrat. Is enim cum quadam die, an sequenda esset via voluptatis an virtutis, ambigeret; astiterunt illi duæ feminae, quarum conditionem ex ipso habitu statim agnouit. Altera, inquit, forma conspicua, molliore facie, lasciuis oculis, sermone blando, omnia fausta faciliæque, & ad vitæ solatia tendentia per otium, pollicendo, Heculem ad se trahere conabatur. Altera verò vultu rigido, squalenti mœstoque ore, magnam fiduciam atque constantiam præ se ferens, nihil incundum, nihil amœnum ostendebat; laborisque immensos terra marique subeundos. Ecce iterum ex sententia huius Philosophi atque Basilij, virtutem voluptati inimicam appellari, eamque sectatoribus suis non nisi labores & tristitiam offerre; quomodo ergo æquum erit illam bonum delectabile existimare?

Hæc res magni momenti est, & vt pro virtute certemus, & eam deliciis plenam ostendamus, necesse est, sicut & in cæteris rebus, ita duos status in virtute distinguere. Alter est quo virtutem assequimur: alter, quo virtute iam adeptæ & comparata lætamur. Hæc autem duo in quocumque alio bono esse consideranda, manifestum est. In opibus enim atque diuitiis, aliud est diuitias acquirere, aliud verò quæsitâ possidere. In honoribus aliud est, dignitatem ambire; aliud, post eam obtentam subiectis imperare. In voluptatibus carnis, aliud est, occasionem rei amatæ fruendæ nancisci; aliud, post eam nactam voluptate potiri. Comparemus nunc singula singulis, & disquiramus an adeptio virtutis, & ipsa virtus adeptæ, omnium aliorum bonorum adeptioni, & ipsis bonis adeptis voluptate & deliciis emineat. Bonorum terrenorum adeptio amarissima est. Quis enim labores, & angores enumeret, illorum, qui congerendis auro, & argento, & aliis diuitiis insistant? Quantis sollicitudinibus lætentur? Quanto sudore & contritione corporis, quæ ab itineribus, & longis ac periculosis navigationibus afferuntur, toto vitæ tempore onerentur? Quantis, si res non bene succedat, tristitiis & afflictionibus opprimantur? Quis vel mente concipiat ambitiosorum molestias? Nam vt dignitatem concupitam obtineant, homines rogant, quo nescio an in hac vita sit aliquid laboriosius, sicut nihil est in ea, quàm Deum rogare, facilius, coram ignobilioribus se desiciunt, qui se rebus & dolis in regum familiaritatem insinuant, eos non aliter quàm famuli aut serui, expectant, & affectantur, & ab hominum vilium & superborum ore pendunt, quorum ope manus aliquando desideratam obibunt. Quis tandem verbis enumeret amaritudines illorum, qui in fœdissimo cæno carnalium voluptatum quasi fœces volutantur, quos metus supplicij angit, dens malæ conscientie rodit, & rabies zelotypiæ discerpit? Has autem molestantes spes boni concupiti non minuit, quod modicum est & exile; quod breuè &

post modicum finiendum; quod hominis cupientis desideria non satians; quod sæpe sua presentia non lætiam, sed fastidium & tristitiam adiiciens. Meritoque Augustinus, hominum mundanorum studia respiciens, sic disputat de mundo: Ecce, inquit, riuosus est mundus, ecce tantis calamitatibus repleuit Dominus mundum, ecce amarus est mundus, & sic amatur. Quid faceremus, si dulcis esset? O munde immunde, teneri vis periculis? quid faceres, si maneres? Quem non deciperes dulcis, si amarus alimenta mentiris? Et Gregorius: Si subtiliter consideretur omne quod hic agitur, pœna & miseria est. Ipsi etenim corruptioni carnis seruire ad necessaria atque concessa, miseria est: vt contra frigus, vestimenta, contra famem, alimenta, contra æstum, frigora requirantur. Quod multa cautela custoditur salus corporis, quod etiam custodia amittitur, amissa cum graui labore reparatur, & tamen reparata, in dubio semper est, quid hoc aliud quàm mortalitatis vitæ miseria est? Quod amamus amicos, suspecti, ne offendi valeant: formidamus inimicos, atque securi de eis non fumus vitæque quos formidamus: quod plerumque inimicis sic confidenter quasi amicis loquimur, & non nunquam pura verba proximorum, & multum non fortasse diligentium, quasi verba suscipimus inimicorum, & qui falli nunquam vel fallere volumus, ex cautela nostra grauius eramus; quid itaque hoc nisi humanæ vitæ miseria est?] Sic ille. His omnibus, quibus voluptatem quærimus, tristitiam & dolorem reperimus, & adeptionem cuiuscunque temporalis boni doloribus & tristitiis sentimus asperam, vt vitam lætissimam horis tristem & lætuosam experiamur. Sicque expertus est rex ille, qui omnem curam ac felicitudinem in querenda voluptate collocauerat, siquidem post immensos labores, gratia voluptatis exantillatos, concludit, dicens: Tædium me vitæ meæ, videntem mala vniuersa esse sub sole: & cuncta vanitatem & afflictionem spiritus.]

Adeptio verò virtutis est iucundissima, quia multa habet, quæ laborem extirpandi vitæ, & affectus cohibendi, & se exercendi in rebus arduis immittunt. Facit enim hanc adeptionem suauem occupationis nobilitas, quæ homine, ad Dei visionem & fruitionem creato, digna conspiciat. Item & rationalis natura, quæ operibus studiosis pascitur, sicut & natura sensualis congruis sibi actionibus delectatur. Deinde conscientie serenitas, quam solum virtutis opus pacat, atque lætificat. Ad hæc vera laus Dei, Angelorum, & hominum, quæ solam virtutem laudat, & prædicat. Ac tandem spes incomprehensibilis premij & nunquam desituri, quod virtutis amator & affectator expectat. Et hæc spes tanti ponderis est, vt omnem laborem assequendæ virtutis, melle dulciorem & suauis efficiat. Quod indicauit ille dominus, qui adeptionem virtutis, arctam viam & angustam portam vocauit: dum ei aliud nomen redolens suauitatem imposuit: iugum, inquit, meum suauis est, & onus meum leue.] Virtus namque vt in adeptione est, iugum & onus vocatur, sic enim premit, & onerat. At premit suauiter, & onerat leuiter, imò & dulciter propter spem mercedis æternæ, in quam oculos mentis intendit. Audiamus Chryostomum pulcherrimè de hac re verba facientem. Postquam enim dixerat virtutis laborem esse facilem & leuem, quod citò transeat, addit: Non enim transire solum labores atque sudores, sed ad bonum quoque proparare finem (ad facilem vitam quippe contendit) potest consolationem afferre certantibus: ita & temporale sudorum & per-

Aug. lib.
4. de
Symbolo,
c. 1. 20. 9.

Greg. 11.
mor. c. 26

Eccles. 1.
17.

Matth.
11.

Chry.
hom. 24.
in Matth.

peruum

petuum coronarum. Et quia pius sunt laboriosa que transeunt, postea gloriosa que permanent, maximum potest laborum esse solatium. Propter quod & Paulus tribulationem leuem vocavit, non vitique ad qualitatem tribulationum, sed ad certantium voluntatem, & spem respiciens futurorum: Quod enim, inquit, momentaneum & leue est tribulationis nostre, supra modum sublimitatem, aeternum glorie pondus, operatur in nobis, non contemplantibus nobis que videntur, sed que non videntur. Quod si nautis minaces illi pelagi fluctus, si tempestates atque hyemes agricolis, si vulnera caedesque militibus, si grauissimi illi ictus plagaque pugilibus leues videntur, atque tolerabiles propter spem temporalium ac pereuntium commodorum: multo magis cum caelum proponatur in premio, & ineffabilia illa bona atque perpetua, nihil ex presentibus his aduersitatibus sentitur. Hactenus Chrysostomus. Ex cuius verbis manifeste cognoscitur, virtutis assequutionem reliquis studiis & occupationibus hominum, delectatione preestare. Hanc autem purissimam voluptatem sanctus David mentis ore gustabat, quando canebat: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua; super mel ori meo. Nam que, rogo, sunt eloquia Dei, nisi vt abnegemus nos ipsos, vt patri, & matri, & fratribus, nos in via Dei remorantibus, valedicamus; vt manum & pedem nos scandalizantem abscondamus; & alia huiusmodi legis Evangelicæ difficultia? Sed hæc dulcia & suauia reperit os iustorum, quia ea spiritualis dulcedo cooperuit, & celestis suauitas illiniuit. Igitur comede, fili mi, mel, quia bonum est, & fauum dulcissimum gutturi tuo. Si autem nomine mellis & faui, adhuc virtutis adeptionem non intelligis, audi quod sequitur: Sic & doctrina sapientie animæ tuæ, quam cum inuenieris, habebis in nouissimis spem, & spes tua non peribit. Ideo profecto doctrinam sapientie mellis comparat & fauo; quia, vt inquit Beda, sicut duo illa cibus, ita & hæc doctrinis ceteris dulcedine prestat. Ac proinde magnas inuenit iustus delicias in adeptione virtutis, quas spiritus veritatis maximæ, quam corpus sentit, dulcedini comparauit.

At ipsa virtus iam adepta, & per assuetudinem in mores nostros transfusa, quam dulcis ac suauis sit, quis poterit explicare? Certè quidem reliqua omnia, que in bonis apud homines computantur, adepta vix tantillum delectant, & nullo modo satiant, immò & semper infelicem animam illis adhaerentem curis, conscientie moribus, timoribusque creuant. Si enim ipsa mundi huius voluptas nunquam est pura, sed doloribus & afflictione mixta, cuius extrema, vt inquit Sapienter, luctus occupat, quam putas alia res sæculi delectationem habebunt, quam a terrena voluptate mendicantur? Virtus verò possessores suos, pura & perpetua delectatione perfundit. Et humanus animus, licet huius sæculi bonis orbatas, sibi ipsi de sola virtute cogaudet. Hæc natura sua habitus est mentis; & omnis habitus iam comparatus, & quasi in alteram naturam versus, hominem eo ventem voluptate prosequitur. Nam si vitiosus, superbiæ, & iræ, & aliorum vitiorum actionibus delectatur, quas tanta turba molestiarum & timorum infestat; cur non multo magis virtutis studiosus virtutum actionibus delectetur? Scitè quidem dixit Leo Papa: Si seipsum sibi rationalis homo comparet, omnèsque suorum actuum qualitates vera inspectione diiudicet, nunquid in intimis suis conscientie hoc delectationis inueniet de iniquitate commissa, quod de æquitate seruata? Aut tantum ei incunditatis carnalis voluptas, quantum spiritualis pariet appetitus? Nihil

A profus de virtutum splendore attingit, nihil de suauitate pietatis gustat, qui magis vult fordescere in iis que immunda sunt, quam in iis splendere, que sancta sunt. Non finit ratio, vt in cordibus vsquequaque captiuus ita placeat satiata ira vt remissa vindicta, aut tantum generent gaudium mala quæ sita de alieno, quantum bona expensa de proprio. Felicitior semper parca temperantia, quam profusa luxuria, maiorque est lux humilibus quam superbis, & sublimior mens, que inter prohibita atque permilla certius habet sperare celestia, quam amare terrena. Sic ille. Summus ille conditor Deus, qui non solum res omnes creauit, sed & sua semper prouidentia gubernat, earum actionibus delectationem quasi in premium laboris adiecit. Id enita mihi illa verba Davidis significant: Delectationes in dextera tua vsque in finem. Sunt quidem delectationes in eius dextera; non vt eas à nobis seruet, sed vt in res earum capaces distribuatur. Quibus actionibus putas tu maiorem voluptatem addidit illis, quibus offenditur, an illis potius, quibus placatur: illis quibus sua lex sanctissima conculcatur, & frangitur, an illis, quibus eadem lex diligitur, & impletur? Si ergo illicitis actionibus delectationem aliquam illa summa bonitas non negauit, non quatenus illicitæ sunt, sed quatenus à natura profectæ; quanto potiore & maiorem operibus virtutis concessit? Cogita patrem familiars, cum vase mellis in triclinium ingredientem, vbi filij eius, & serui, & hostes ad mensam accumbunt, ex eoque vase non parum dulcissimi alimenti hostibus & seruis impartientem; an cum ad filios accesserit auarus erit, & sine mellis portione relinquet? Nullo modo. Quod à patrefamilias alienum iudicas, à patre celesti, qui iubet, ne alium nisi ipsum vocemus patrem super terram, alienum existima. Et si quidem ipse hostibus suis, nempe infidelibus & peccatoribus, in rebus huius sæculi voluptatem impertit; & seruis, scilicet fidelibus legem vtrumque custodientibus, in rebus mundi delectationem tribuit; filios charissimos, eos nimirum qui se totos virtuti dedicant, sine ingenti voluptate, quam ex bonis operibus percipiunt, nequaquam dimittet. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te! Verè magna ac multiplex dulcedo, quam iustus in celesti patria seruaturam habes, & in hac mortalitate in bonis eorum studiis abscondis.

D Perfecisti, id est, perfectam & consummatam afferuas eam pro eis, qui sperant in te, abundantissimè illis dandam in conspectu filiorum hominum. At nunc, ne deficiant in via, stillas quasdam illius æternæ dulcedinis in cordibus illorum infundis, quibus, licet stillis, dulcedines & voluptates sæculi comparatæ, amara & insuaues existunt. Denique [animalia tua,] id est, innocentes & iusti, [habitabunt] in Ecclesia tua. [Parasti in dulcedine tua pauperi Deus.] Paras egeno cibum bonorum operum, sed in dulcedine, ne ob defectum voluptatis, cibum salutis auersetur. Paras in dulcedine, vt bonum opus, quemadmodum dicit Augustinus, fiat, non timore, sed amore: non formidine pœnæ, sed delectatione iustitiæ.

E Hæc virtutis delectatio ac iustitiæ suauitas, adeo viti iusti mentem inescat, vt non solum huius sæculi voluptates spernat, verum & in studio virtutis vix intra metas discretionis seipsam contineat. Nonne legisti in sanctorum gestis, eos indicibiles corporis asperitates pro Christi amore suscepisse, carnem ieiuniis, ciliciis, & flagellis attriuisse, noctes, diuinis colloquiis vacantes insomnes duxisse, & quod mundani refugiunt, ipsos vt dulcissimum & suauissimum

Psal. 15.
11.Psal. 30.
20.Psal. 67.
11.

Aug. lib.

adamasse? Sed scito hæc omnia tam ardentem ab ipsis fuisse suscepta virtutis opera, quia in illis purissimam voluptatem sentiebant, & non sine magnis deliciis spiritus res sensui horribiles acceptabant. Animus enim humanus robustus & validus, licet amara & aspera æquanimiter toleret, non tamen ardentem & desideranter sine aliqua delectatione suscipit. Quamobrem hoc ardens sanctorum desiderium, quo in amara & ardua feruntur, manifestè arguit, rebus illis amaris aliquam occultam voluptatem inesse, cuius causa ab ipsis non tantum sustineantur, verum & avidè desiderentur. Sapienterque Gregorius illud sancti Iob: Nunquid considerasti latitudinem terrarum? ad mysticum sensum detorquens, de latitudine virtutum intelligit. Virtus quippe ita animum dilatat, ut de rebus asperis & difficilibus gaudeat. Apostoli in flagellis & contumeliis gaudent: Paulus in tribulationibus gloriatur, sancti in penuriis, in nuditatibus, in fame, in siti, & in infirmitatibus carnis exultant. Qui licet gratiam induerint, cum tamen naturam non exuerint, non possent in his laboribus exultare, nisi eos affectos aliqua voluptate sentirent. Sicut enim visum, non nisi lucidum, aut coloratum percipitur, & sicut auditum, non nisi vox aut sonus auditur: ita voluntas non nisi de aliqua voluptate aut consolatione lætatur. Atque adeo sancti & iusti viri, in studiis virtutis exultantes, quæ insinuatitate & amaritudine obruta apparent, non modicam in eis voluptatem consolationemque percipiunt. Sed quid multis opus est? Sanè vera voluptas, quæ animum fatiet, & quietet, non nisi ex virtute percipitur. Nam terrena omnia, cum summis labiis attinguntur, dulcia videntur, ac dentibus experientie mansa & deglutita, conscientie moribus amarescunt. Virtus autem eminens inspecta, ingenua sua gravitate nonnullum timorem incutit, sed gustata & amplexata dulcescit. Stultum ergo est in alio, quam in vera virtute & in studiosis operibus gaudium & voluptatem inquirere. Sic fatui filii Adam, inquit Bernardus, & præcipiti saltu iustitiam transilientes, & pacem rem finalem in principium convertere, & pervertere vultis? Nemo enim est, qui gaudere non velit. Non stabit, & non erit istud; quia sicut [non est pax impiis,] sic nec gaudere impiis, [dicit Dominus.] Non sic impij, non sic. Prius est iustitiam facere, inquirere pacem, & persequi eam, & sic demum apprehendere gaudium; immò à gaudio comprehendit. Et Chrysostomus: Animi tranquillitatem & lætitiā, non principatus magnitudo, non pecuniarum copia, non potentie tumor, non corporis fortitudo, non mensæ sumptus, non vestium ornatus, non aliud quicquam rerum humanarum adferre consuevit, præterquam rectè factum solum spirituale, ac conscientia bona, quam certè qui puram habet, ut pannosus sit, ut cum fame luctetur, tamen tranquillior beatorumque est iis, qui inter delicias magnopere degunt. Quemadmodum & qui sibi malè conscius est, ut omnium bona possideat, omnium est miserimus. Quapropter Paulus in assidua fame ac nuditate victitans, tum autem & quotidie flagris cæsus gaudebat, ac deliciabatur supra eos omnes, qui tunc regnabant. Achab autem, rex cum esset, ac deliciis sumptuosius perfrueretur, commissio peccato illo genebat, animum despondens, erātque illius facies collabens, & post peccatum & ante peccatum. Igitur si voluptate frui volumus, ante omnia alia, fugiamus vitium, virtutemque scdemur: aliter enim nobis non licet voluptatis participibus fieri, ut ad ipsum etiam regium solum conscenderimus. Hæc omnia ille & verissimè. Voluptas enim exoritur ex præ-

Iob. 38. m. 18.

Act. 5. Rom. 5. 3

Bern. in illud, Nō est regnū Dei etc. 9. Et potius ser. 2. Ista. 48. 21.

Chryst. sō. 1. ad Rom. in Mo. 1. q. 1.

1. Reg. 21.

sentia rei conuenientis, sicut & tristitia ex præsentia contrarij. Quid ergo ex vitio, quod naturæ hominis contrarium est, nisi tristitiam hominis, & quid ex virtute, quæ naturæ hominis maximè conueniens est, nisi lætitiā & gaudium expectabimus? In huius gremio anima læta quiescit, & quæcumque aduersantia & dolorem ingerentia, virtutis recordatione aut pellit, aut minuit. Exultatque iustus, licet rebus aduersis circumseptus, quia pura conscientia se mala illa criminibus promeruisse non nouit, & causas esse augendæ virtutis aduertit. Iam itaque qui amore voluptatis capimur, qui tristitiam & dolorem formidamus, qui delectatione maximè ad laborandum permouemur, pro certo habeamus, illam sitam esse in studio & exercitatione virtutis; quam qui non excoluerit, nunquam sibi veram & homine dignam delectationem vindicabit.

Quanta sit Virtutis pulchritudo.

CAPVT V.

QUAE corpori voluptatem afferunt, sæpe solent de fœditate notari, quia cum sint nobis brutisque cotamunia, non solent ab homine tanta libertate & tam recta intentione appeti, quin ipsum aliqua deformitate commaculent. In hoc autem virtus est mirabilis & omni dilectione dignissima, quod sine vlla fœditate deliciis affluit, & immensa quadam pulchritudine fulget. Quam si oculi carnis viderent, omnium ad se, tam sapientum, quam insipientium, amores attraheret. Trahit illa, & quidem potentissimè, sapientium animos, quia oculos mentis habent, quibus virtutis pulchritudo conspicitur. Trahit etiam sæpe animos insipientium, quia licet hos interiores oculos habeat, caligine ignorationis offusos, tamen tantus est virtutis splendor, ut etiam ab ignorantibus videatur. Si qui verò eius decore non admirantur, nec amore capiuntur, illi sunt, qui more pecudum, oculos solum habent carnis residentem in facie, nec vtuntur spiritalibus oculis, quos naturæ conditor collocavit in mente. Virtutis ergo pulchritudo ex his, quibus similis dicitur, non obscure cognoscitur. Virtutes enim stellis fulgentissimis assimilatae sunt, quarum decore caelum spirituale vestitur. Quia sicut summæmētum per se quidem pulchrum est, ac efficitur stellarum ornatu & varietate pulcherrimum. Ita anima iusta gratiæ iustificantis splendore pulchra redditur, sed dum illi additur multiplex omnium virtutum gratia, non tantum pulchra, sed pulcherrima iudicatur. Virtutes autem stellis similes esse Bernardus censuit, sic scribens: Caelum est sancta aliqua anima, habens solem intellectum, lunam fidem, astra virtutes. Vel certè sol iustitiæ zelus, aut feruens charitas, & luna continentia. Quo modo enim claritas, ut aiunt, lunæ, non nisi à sole est: sic absque charitate seu iustitiæ continentia, meritum nullum est. Porro stellas dixisse virtutes non me pœnitet, considerantem congruentiam similitudinis. Quo modo nempe stellæ in nocte lucent, in die latent: sic vera virtus, quæ sæpe in prosperis non apparet, eminet in aduersis. Sic ille. Licet autem virtus in aduersis magis emineat, ac in prosperis non ita abscondita est, ut penitus non appareat. Nam & iustus in prosperis tantam moderationem, tantum contemptum terrenæ felicitatis obseruat, ut per hæc, quasi per rimulas quasdam, splendor virtutis effulgeat. Vnde in prospere-

Bern. ser. 27. in Cant.

ris &